

Тема уроку

Гетьманщина в роки
правління Івана
Виговського та Юрія
Хмельницького

доба "Руїни"

Руїна – термін, яким позначають процес занепаду й спустошення України під час громадянської війни, гострої боротьби старшини за владу й постійної агресії з боку росіян.



Боротьба за владу після смерті Богдана Хмельницького



Юрій Хмельницький

Перед
смертю Богдан
Хмельницький заповів
гетьманську
булаву своєму 16-річному
сину Юрію
Хмельницькому за
прикладом європейських
монархій



15 вересня 1657 р.
на Старшинській раді в
Чигирині було обрано
гетьманом

І. Виговського до
повноліття Ю.
Хмельницького

21 жовтня 1657 р.
була скликана Генеральна
козацька рада у Корсуні,
яка обрала Виговського
повноправним гетьманом

1

Обрання Івана Виговського гетьманом

напередодні



Б. Хмельницький мріяв про запровадження спадковості гетьманської влади, тобто встановлення в Україні монархічної форми правління

Після смерті Б.Хмельницького старшинська рада (5–11 квітня 1657 р.) гетьманом обрали **Ю.Хмельницького** / малолітній/ **І.Виговський** –регент.



Іван Виговський

«тимчасовий гетьман»

1657-1659

- генеральний писар гетьмана Богдана Хмельницького
- представник православної шляхти,
- навчався у Києво-Могилянській колегії.
- Під час Жовтоводської битви потрапив до татарського полону. Викуплений Б.Хмельницьким,
- противник запровадження спадкової гетьманської влади

2

Зовнішня та внутрішня політика гетьмана Івана Виговського

Зовнішня політика

жовтень 1657 р – в Корсуні підписаний договір зі Швецією

Рада ухвалила рішення відновити союзи з Туреччиною і Кримським ханством

Рада ухвалила рішення укласти перемир'я з Польщею

Намагався уникнути ускладнень у відносинах із Московською державою

У Москві зволікали з визнанням результатів виборів

Вимагали для Переяслава, Ніжина й Чернігова – московських залог на чолі з воєводами

Вимагали проведення повторних виборів за участю царських представників.

Внутрішня політика

дотримувався тактики задобрення
козацької старшини.

Це спровокувало зростання
антигетьманських настроїв

1657 р

Кошовий отаман
Яків Барабаш

вивів запорожців із Січі й почав
грабувати хутори заможних козаків



звернулися
по допомогу
до Москви

І. Виговський
дав наказ
перекрити
доступ до Січі,
не підвозячи
туди харчі й
боєприпаси.

Мартин Пушкар

приєднався до заколотників,
заміряючись на гетьманську булаву



Москва
стягнула
війська до
українсько-
московського
кордону.

1658 р

Вирішальний бій між гетьманським військом та прихильниками
Пушкаря-Барабаша.
/М. Пушкар загинув у бою, Я. Барабаша було спіймано і страчено. Полтаву
ж – ущент спалено/

3

Укладення Гадяцького договору.

Подвійна гра Москви змусила І. Виговського звернутися по допомогу до Речі Посполитої

6 вересня
1658 р

Гадяцький договір

Автор
Юрія Немирич

- Україна в межах Київського, Чернігівського і Брацлавського воєводств входила до складу Речі Посполитої на федеративних засадах як **Велике князівство Руське**.
 - Руське князівство очолював гетьман, /обмежений в правах/.
- Князівство матиме власне військо (60 тис. козаків, 10 тис. найманців), судову й фінансову системи, карбуватиме монету.
 - Церковна унія скасовується в усіх трьох державах.
- Передбачалося створення двох університетів, а також колегіумів, гімназій, різних шкіл і друкарень.

Частина козацтва, зокрема на Січі, не підтримали І.Виговського щодо союзу з Польщею

Українсько-московська війна 1658-1659 рр.

Основна причина війни – несумісність підходів гетьманського та російського урядів щодо подальшого розвитку двосторонніх відносин:

Росія, прагнучи стати наймогутнішою потугою на сході Європи та у православному світі в цілому, бажала загарбати Україну.

Україна – навпаки, прагнула зміцнити свою власну державність без рідного втручання в російський владний простір.



4

Московсько-українська війна 1658–1659 рр.

московський цар закликав до непокори гетьманові, гетьман розіслав «Звернення до європейських дворів», яким сповіщав про розрив із Москвою та про його причини.

Карта бою під Конотопом
(укладена Іваном Лисим)



На карті позначені

Маневр та атака військ Гетьмана І Виговського на світанку

Конотопська битва



Головна битва відбулася 28 червня 1659 р. в районі с. Соснівки під Конотопом. Вона закінчилася поразкою московського війська.

Відступ решток військ Трубецького з-під Конотопа та с. Підлипного.

Наслідки українсько- московської війни

- Через гостру внутрішньополітичну ситуацію гетьман не зумів скористатися результатами перемоги
- Рух проти влади І. Виговського охопив Лівобережжя й частково Правобережжя
- Незадоволена політикою гетьмана козацька старшина на чолі з І. Богуном об'єдналася навколо Ю. Хмельницького й висунула його на гетьманство
- У жовтні 1659 р. І Виговський зрікся гетьманської булави і врятувався втечею до поляків.

Початок гетьманування Юрія

5 Хмельницького. Переяславський договір 1659 р..

Наступним після І. Виговського гетьманом став Ю. Хмельницький. З його утвердженням при владі історики пов'язують початок в Україні доби **Руїни**.

1659-1660

Юрій Хмельницький

Протекторат
Росії

Переяславські статті 1659 р.

фальсифікований варіант
Березневих статей 1654 р



Українська держава втрачала самостійність, перетворюючись на автономну частину Московії. І хоча автономія була тоді ще доволі широкою, дії царату однозначно свідчили, що наступ на незалежність України триватиме

6

Чуднівська кампанія та її наслідки

ініційований Москвою похід українсько-московських військ на Західну Україну з метою «визволити» ці землі з-під влади Речі Посполитої.

1660 р

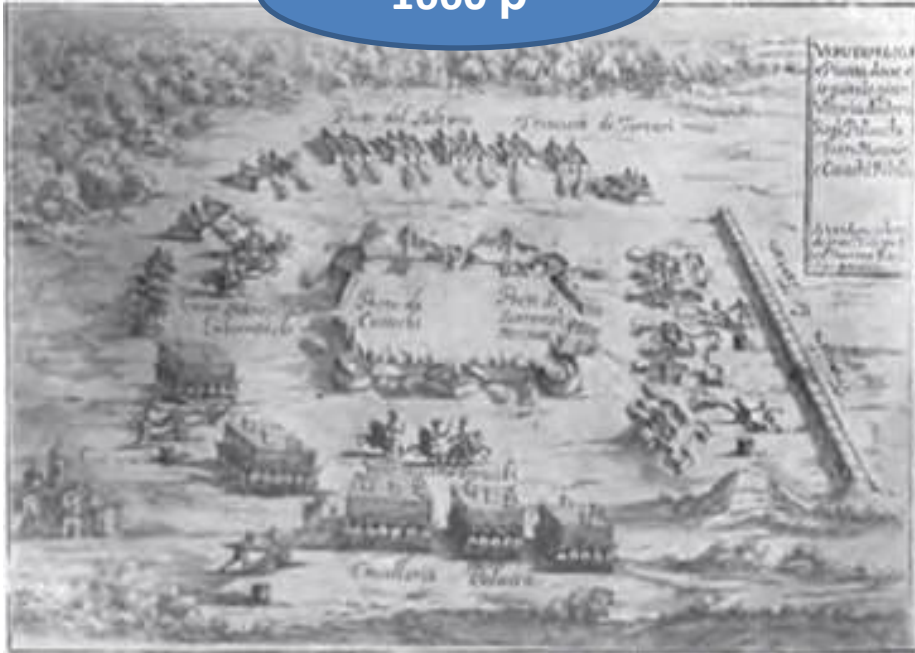


Схема Чуднівської битви

Основні події кампанії відбулися в районі Чуднова (нині Житомирська обл.). 40-тисячне московське військо і 30-тисячний козацький загін під командуванням наказного гетьмана Т. Цицюри були оточені польсько-татарською армією.

Слободищенський трактат 1660 р.

Майже на основі Гадяцької угоди

В. Шереметєв від імені царя підписав акт про капітуляцію царських військ. Москва відмовлялася від територіальних претензій на Україну.

7

Розкол Гетьманщини

Козацька рада в Корсуні схвалила Слободищенський трактат із поляками, проте це не поклато край внутрішнім усобицям у Гетьманщині.

Ю.Хмельницький

постригся в ченці під ім'ям Гедеона

М.Сомко

Рідний дядько Ю.Хмельницького
Не затверджений Московою

1660

Після зречення гетьманства Ю. Хмельницьким 1663 р. територію України було поділено на Правобережну та Лівобережну Гетьманщину.

Протекторат
Польщі

**Правобережна
Україна.**

Руїна

Протекторат
Росії

Лівобережна Україна.

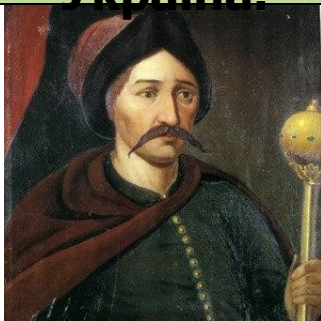
громадянські
війни в Україні
другої половини
50-х – 80-х років
XVII ст.,



І. Брюховецький

1663

П. Тетеря



Домашнє завдання

§ 21. Гетьманщина в роки правління
Івана Виговського та Юрія
Хмельницького

Письмово виконати завдання 4, 6 ст.155